

Webrecensie BMGN 125:1 (2010)

Dorsman, L.J., Knegtmans, P. J. (eds.), *Keurige wereldbestormers. Over studenten en hun rol in de Nederlandse samenleving sedert 1876*

(Universiteit en samenleving 4; Hilversum: Verloren, 2008, 136 blz., € 14,00, ISBN 978 90 8704 069 7).

Het studentenleven, zo hoorde één van de eerste vrouwelijke studenten aan de Vrije Universiteit van Amsterdam in haar jeugd, was niets anders dan ‘zoep’n, toep’n en op de wief’n kroep’n’ (‘zuipen, kaarten en met vrouwen slapen’). Dat gold evident niet voor deze eerste meisjesstudenten aan de gereformeerde Vrije Universiteit uit de hoek van de ‘kleine luyden’, die hun studie bloedserieus namen. Maar het was en is een hardnekkig beeld dat zowel door studenten zelf als ook door de samenleving wordt gehandhaafd. Maar strookt dit beeld wel met de werkelijkheid?

In de bundel *Keurige wereldbestormers* hebben de samenstellers bewust een ander beeld van studenten(geschiedenis) willen schetsen. Niet de afzondering van de student, maar de verbinding met de samenleving staat centraal. Daarmee sluit dit vierde deel in de reeks *Universiteit en samenleving* aan bij de vorige delen waarin ook steeds bestaande beelden of idealen van de universiteit (zijn universiteiten stille wijkplaatsen, mag de universiteit onderzoek in opdracht aanvaarden of niet) ter discussie worden gesteld. Het voert uiteindelijk allemaal terug op de vraag of de universiteit in afzondering van de samenleving functioneert of dat zij met vele draden met de samenleving is verbonden. En voor studentengeschiedenis leidt dat tot de vraag of de studententijd een tijd is van vorming en voorbereiding (als elite in wording) in afzondering of een tijd van bewustwording en betrokkenheid bij de samenleving. In de praktijk is deze tegenstelling minder eenduidig, maar door te kijken naar wat voorop staat in het streven van de studenten(verenigingen) ontstaat – zoals de zeven bijdragen in deze bundel laten zien – een meer divers beeld van de studentengeschiedenis.

Tot het einde van de negentiende eeuw werd het merendeel van de studenten gevormd door de elite. Dat veranderde doordat steeds vaker ook

jongens uit de middenlaag van de bevolking (mede door de oprichting van de HBS) gingen studeren. Pieter Caljé laat in zijn theoretische bijdrage zien dat de democratisering van de studentenpopulatie conflicten met zich mee bracht binnen de corpora, die gedurende de negentiende eeuw totale en geprofessionaliseerde instituties waren geworden waarin vooral de meer eenvoudige student zich, alleen al vanwege de hoge kosten, niet altijd thuis voelde. Het (Groningse) studentencorps was aan het einde van de negentiende eeuw een elitair corps geworden dat zich als het ware terugtrok uit de maatschappij.

Dat betekent niet dat de corpsleden geen rol meer speelden in de samenleving. De bijdrage van Han Hulscher toont aan dat het Sweelinck-concert (onderdeel van het Amsterdamse corps) een belangrijke rol speelde in de Nederlandse muziekcultuur. Onder leiding van vooruitstrevende musici werd het lange tijd vanwege haar noviteiten zelfs meer geprezen dan het Amsterdams Concertgebouworkest. En binnen de Delftse en Amsterdamse corpora waren groepen studenten aan het einde van de negentiende eeuw hevig geïnteresseerd in het socialisme. In zijn bijdrage over de Sociaal-Democratische Studentenclubs legt P.J. Knegtmans echter de nadruk op de studenten-socialisten rond 1930 (een tot nu toe onderbelichte groep). Deze studenten – waaronder bijvoorbeeld Wiarda Beckman – zagen hun studie (het student-zijn en de wetenschappelijke vorming) niet als doel op zich, maar als middel om direct invloed uit te kunnen oefenen op de politiek. En het overgrote deel van deze studenten was geen lid van de corpora.

De aandacht in de bijdragen verschuift zo vanzelf naar de studenten buiten de corpora, een groep die in de naoorlogse periode ook steeds groter werd. Er veranderde veel in de studentenwereld. Maatschappelijk engagement werd niet meer uitgesteld tot na de studie, maar werd soms zelf tot studie verheven zoals blijkt uit de bijdrage van Alex Geelhoed over de oprichting van de Politieke Sociale Faculteit van de Universiteit van Amsterdam. De student definieerde zichzelf als werknemer en de Studentenvakbeweging werd opgericht – een initiatief van Ton Regtien (en de historicus Jan Bank) van wie een uitvoerig en interessant portret wordt gegeven. Jan Bervoets, zelf betrokken bij deze ontwikkelingen, concludeert in zijn bijdrage over het Nijmeegse studentenleven dat de studenten van Nijmegen zichzelf wisten te

bevrijden van de traditionele (katholieke) corpscultuur. En hier houdt het verhaal op. De redactie geeft zelf al in haar verantwoording aan dat er nog zoveel meer te vertellen valt, maar een eerste aanzet tot een genuanceerder beeld van de rol van studenten in de samenleving is gegeven. De lezer heeft door de verschillende invalshoeken een veel kleuriger (maar ook keuriger?) beeld van studentengeschiedenis gekregen.

Annelies Noordhof-Hoorn, Rijksuniversiteit Groningen